

เภสัชกรหญิงอัมศรี เกิดทรัพย์ศรี

ผู้บุกเบิกงานเภสัชกรรมโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาค

ตอนที่ 1: ชีวิตการทำงานในระยะแรก

ในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา เป็นที่ประจักษ์ว่า สาขาในวิชาชีพเภสัชกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้ามากกว่าในอดีตอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ งานเภสัชกรรม โรงพยาบาล การพัฒนางานดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเภสัชกรรมโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคอยู่บนรากฐานของงานที่เภสัชกรหญิงอัมศรี เกิดทรัพย์ศรีได้วางรากฐานเอาไว้ ทำให้เกิดระบบระเบียบในการทำงานในเวลาต่อมา วารสารเภสัชกรรมไทยจึงขอสดุดีคุณความดีของเภสัชกรหญิงอัมศรี ด้วยการเผยแพร่ประวัติและผลงานของท่านในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาในบทความนี้เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์เภสัชกรหญิงอัมศรีในวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 เมื่อท่านอายุ 68 ปี โดย วินนา เจริญสุวรรณ ยุพดี ศิริสินสุข นิยดา เกียรติยิ่งอังศุลี อิงอร มั่นทรานนท์ และวิทยา กุลสมบูรณ์ (1) บทความนี้มีสองตอน ตอนแรกเป็นการกล่าวถึงชีวิตในวัยเรียนและชีวิตการทำงานในระยะแรกของเภสัชกรหญิงอัมศรี ส่วนบทความตอนที่สองกล่าวถึงบทบาทของท่านในการพัฒนางานเภสัชกรรมโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาค

วัยเรียน

เภสัชกรหญิงอัมศรี เกิดทรัพย์ศรี เกิดเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2469 ในเขตธนบุรี ในยุคนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศจากระบบเดิมเป็นระบบใหม่ คือ เปลี่ยนจากการเรียนในวัดที่สอนโดยพระสงฆ์เป็นการเรียนในระบบโรงเรียน โดยมีการก่อตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นในปี พ.ศ. 2475 จึงถือได้ว่า ท่านเป็นคนไทยรุ่นแรก ๆ ที่ได้เรียนในโรงเรียนประชาบาล หลังจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ท่านเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนศึกษานารีซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับบ้านของท่าน ต่อมาจึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

ในขณะนั้น ผู้เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยสามารถเลือกเรียนในสาขาใดก็ได้เพราะไม่มีการสอบคัดเลือก ท่านเลือกเข้าเรียนในคณะเภสัชศาสตร์ ทั้ง ๆ ที่สามารถเข้าเรียนในสาขาอื่น เช่น แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ หรือวิศวกรรมศาสตร์ ท่านกล่าวว่า ท่านเป็นบุตรคนแรกของครอบครัว จึงต้องเรียนให้สำเร็จการศึกษาโดยเร็ว การเรียนในสาขาที่ต้องใช้เวลาเรียนนาน เช่น คณะแพทยศาสตร์ อาจทำให้น้องของท่านมีโอกาสได้ศึกษาน้อยลง เหตุผลอีกประการที่ท่านเลือกเรียนในคณะเภสัชศาสตร์ คือ ท่านเติบโตมาในสวนท่ามกลางต้นไม้ และได้เรียนรู้เรื่องยาจากแพทย์แผนโบราณที่อยู่ใกล้บ้าน จึงชอบในวิชาชีพเภสัชกรรมตั้งแต่เล็ก อย่างไรก็ตาม ท่านกล่าวว่า ท่านไม่ประทับใจบทบาทของเภสัชกรในยุคนั้นนัก เพราะร้านยาถูกควบคุมและดำเนินงานโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เภสัชกร โดยมากมักเป็นคนจีนหรือเป็นน้องของแพทย์ ท่านเรียนจบและได้รับปริญญาเภสัชศาสตรบัณฑิตในหลักสูตร 4 ปีจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2494

ชีวิตการทำงานเริ่มแรกที่ร้านยา

ท่านอยากรับราชการตามความต้องการของบิดา แต่ขณะนั้น ทางราชการยังไม่เปิดรับงานในตำแหน่งเภสัชกร ท่านจึงตัดสินใจทำงานเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการประจำร้านยาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับเงินเดือน 1,000 บาทต่อเดือน ซึ่งถือว่าเป็นเงินเดือนที่สูงมากในยุคนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสตรี ท่านทำหน้าที่เภสัชกรร้านยาอย่างเต็มที่เพื่อให้คุ้มกับค่าจ้างที่สูง ตั้งแต่การจำหน่ายยาแก่ผู้ป่วย การผลิตยาพอกหาคสำหรับถ่ายพยาธิ การสั่งซื้อยาจากผู้แทนยาซึ่งในขณะนั้นโดยมากมักเป็นผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนพาณิชย์

เพื่อนร่วมรุ่นของท่านครั้งหนึ่งเลือกทำงานในโรงพยาบาล และอีกครั้งหนึ่งเลือกทำงานในโรงงานยาขนาดเล็กซึ่งมีมากมายในสมัยนั้น หรือทำงานในโรงงานที่เป็นของรัฐวิสาหกิจซึ่งในขณะนั้น คือ "โอเอสแอล" ซึ่งต่อมากลายเป็นองค์กรเภสัชกรรมในปัจจุบัน เหตุผลสำคัญหนึ่งที่ท่านตัดสินใจทำงานในร้านยา คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาต่อร้านยา ท่านเล่าว่า การผ่อนปรนในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายในยุคถัดมา จึงทำให้เกิดปัญหาเภสัชกรแขวนป้ายขึ้น และเป็นปัญหาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ท่านทำงานเป็นเภสัชกรประจำร้านยาในจังหวัดอุบลราชธานีเพียงหนึ่งปี ก็ลาออก เพราะกระทรวงสาธารณสุขได้มีประกาศรับสมัครเภสัชกร

ชีวิตเภสัชกรในโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค

ท่านสอบบรรจุเข้ารับราชการได้ในปี พ.ศ.2495 ในตำแหน่งเภสัชกรตรีในโรงพยาบาลสระบุรี สังกัดกรมการแพทย์ โดยได้รับเงินเดือน 800 บาทซึ่งน้อยกว่าที่เคยได้รับจากร้านยา ท่านตัดสินใจเช่นนั้นเพราะบิดาของท่านต้องการให้ท่านรับราชการเพราะถือเป็นอาชีพที่มั่นคง ท่านจึงได้เริ่มทำงานในฐานะเภสัชกรโรงพยาบาล และเก็บเกี่ยวประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ในงานเภสัชกรรมโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค ซึ่งต่อมาเป็นฐานคิดที่สำคัญในการพัฒนางานด้านนี้ของประเทศ

ในขณะนั้น โรงพยาบาลสระบุรีเป็นโรงพยาบาลขนาด 25 เตียง มีแพทย์ 1 คน เภสัชกร 1 คน พยาบาล 1 คน และเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 คนที่เหลือเป็นคณงาน การทำงานในโรงพยาบาลในยุคนั้นยังไม่มีระบบที่ชัดเจนเหมือนในปัจจุบัน ท่านเล่าว่า งานในฝ่ายเภสัชกรรมที่ท่านรับผิดชอบครอบคลุมเรื่องการผลิตยาน้ำรับประทาน ยาครีม ตลอดจนยาฉีด ซึ่งเป็นงานที่หนักมากเพราะต้องทำเองในทุกขั้นตอนโดยไม่มีผู้ช่วยที่ทำหน้าที่ประจำเป็นการถาวร บางครั้งผู้ช่วยถูกตามตัวไปช่วยงานของฝ่ายอื่น ๆ เช่น ไปช่วยแบกหามผู้ป่วย จนยาอิมัลชันที่กำลังเตรียมเกิดการ

แยกชั้น ท่านยังเล่าว่า การขาดแคลนบุคลากรเป็นปัญหาหนักของทั้งโรงพยาบาล แม้แต่ตัวท่านเองที่มีงานล้นมือในฝ่ายเภสัชกรรม แต่ก็ต้องช่วยงานของฝ่ายอื่น ๆ ในโรงพยาบาลด้วย เช่น การปฐมพยาบาล การฉีดยา การช่วยคลอด หรือการช่วยให้ยาสลบผู้ป่วยขณะที่แพทย์กำลังผ่าตัด เป็นต้น

ปัญหาระบบในการทำงานที่ไม่ชัดเจน การขาดแคลนบุคลากร และปัญหาอื่น ๆ ทำให้ท่านพยายามหาวิธีผ่อนคลายต่าง ๆ เช่น การเล่นเทนนิส ตลอดจนการเข้าสังคมพบปะกับข้าราชการในจังหวัด ซึ่งเภสัชกรหญิงอัมศรีได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี และได้รู้จักกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หลายคนในจังหวัด

ในสมัยนั้น จังหวัดสระบุรีไม่มีโรงแรมชั้นดีดังเช่นในปัจจุบัน ดังนั้น ข้าราชการผู้ใหญ่ที่เดินทางไปทำงานหรือเที่ยวพักผ่อนที่จังหวัดสระบุรี จะเข้าพักในโรงพยาบาลสระบุรีเพราะถือเป็นสถานที่สะอาดและปลอดภัย ในครั้งนั้นรองอธิบดีกรมการแพทย์ท่านหนึ่งได้มาพักที่โรงพยาบาลสระบุรี ท่านได้เห็นเภสัชกรหญิงอัมศรีมาทำงานในห้องยาตั้งแต่เช้าตรู่ ทั้งทำความสะอาดโต๊ะบริการผู้ป่วยที่ห้องยาบรรจุนยา ปิดฉลากยา ท่านจึงเข้ามาคุยทักทาย ทำให้ทราบว่า เภสัชกรหญิงอัมศรีเป็นชาวกรุงเทพฯ และมีบ้านพักอยู่ตรงข้ามกับกรมการแพทย์ ท่านจึงได้สอบถามเภสัชกรหญิงอัมศรีว่า ต้องการกลับไปทำงานใกล้บ้านที่กรมการแพทย์หรือไม่ เภสัชกรหญิงอัมศรีตัดสินใจรับคำเชิญชวน และกลับเข้าทำงานในกรุงเทพฯ หลังจากทำงานในโรงพยาบาลสระบุรีเป็นเวลา 2 ปี

เอกสารอ้างอิง

1. Liansuwan W, Sirisinsuk Y, Kiatying-Angsulee N, Mondranont I, Kulsomboon V. The roles of Thai pharmacy leaders, 1932-1992. Bangkok: Faculty of Pharmaceutical Sciences, Chulalongkorn University ; 1997.